

Dkt. James S. Spiegel, Maadili ya Kikristo, Kipindi cha 6, Maadili ya Fadhila

© 2024 Jim Spiegel na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. James S. Spiegel katika mafundisho yake kuhusu Maadili ya Kikristo. Huu ni kipindi cha 6 kuhusu Maadili ya Uadilifu.

Sawa, kwa hivyo nadharia kuu inayofuata ya maadili ambayo tutaichunguza hapa katika utafiti wetu wa nadharia za maadili ni Maadili ya Uadilifu.

Hadi sasa, tumeangalia baadhi ya nadharia za maadili zinazosisitiza jukumu la kanuni za maadili katika kutuongoza kimaadili, kama vile utilitarianism na kanuni zao za matumizi. Katika maadili ya Kantian, kanuni kuu ni sharti la kategoria, na tunaona katika nadharia ya mkataba wa kijamii kwamba kanuni mbalimbali na haki za msingi zinatambuliwa hapo. Kile ambacho mila zote za kisasa za maadili zinafanana ni wazo hili kwamba, hatimaye, ili kutuongoza katika suala la maadili, tunahitaji kanuni fulani za msingi.

Hilo ndilo lengo la uchunguzi wa kimaadili. Maadili ya Uadilifu ni tofauti na mbinu hiyo, lakini si harakati ya hivi karibuni tu, ingawa Maadili ya Uadilifu yamekuwa yakiongezeka. Imekuwa aina ya ufufuo wa Maadili ya Uadilifu katika kizazi kilichopita.

Kwa kweli ni mila ya kale zaidi kati ya mila zote za kimaadili zinazorejea kwa Wagiriki wa kale, Socrates, Plato, na Aristotle. Hata hivyo, mbinu tofauti ya Maadili ya Uadilifu ni kwamba inazingatia sifa za mhusika badala ya kanuni za maadili. Katika Maadili ya Uadilifu, hatuvutiwi na kutafuta aina fulani ya sheria ya mwisho kutuongoza jinsi tunavyopaswa kutenda, lakini badala yake, katika Maadili ya Uadilifu, lengo ni sifa bora za mhusika, sifa tofauti za mfano bora wa maadili, mtu anayeonyesha kila aina ya ubora maalum katika tabia yake.

Kwa hivyo wangesema, Wanamaadili wa Fadhila wangesema, kwamba mwelekeo sahihi katika maadili ni watu, si kanuni. Na hapa ndipo nadharia ya maadili ya kisasa imepotoshwa kwa kuzingatia kanuni tofauti na sifa za kibinafsi. Mwakilishi bora wa Maadili ya Fadhila katika ulimwengu wa kale ni Aristotle.

Sasa, Socrates na Plato, ambao walikuwa babu na baba wa Aristotle wenye akili, mtawalia, hakika walikuwa Wanamaadili ya Uadilifu, na walifanya mengi katika kufundisha na kuelezea juu ya maadili. Lakini Aristotle alipanga Maadili ya Uadilifu katika kitabu chake muhimu, Maadili ya Nicomachean. Aliweka ajenda ya Maadili ya Uadilifu kwa wakati wote katika historia ya mawazo ya Magharibi.

Kwa hivyo, swali kuu ambalo Aristotle anauliza ni, je, jema au telos kuu kwa wanadamu ni nini? Telos ni neno la Kigiriki linalomaanisha mwisho, kusudi, lengo, lengo, au kazi. Anataka kujua telos zetu kuu, jema letu kuu, lengo letu kuu linapaswa kuwa nini. Na jibu lake ni furaha, si kwa maana ya hisia za joto na zisizoeleweka, bali kwa maana ya ustawi wa mwisho.

Neno la Kigiriki eudaimonia ni dhana pana zaidi ya furaha kuliko tunavyohusisha na neno hilo. Lakini ustawi wa mwisho ndio wema wetu mkuu, na maana yake hasa, maana ya kupata uzoefu au kufikia eudaimonia kwa mwanadamu, itafafanuliwa na au kuamuliwa na kazi yetu maalum ya kipekee. Kazi yetu ya kipekee kama wanadamu ni ipi tofauti na, unajua, ile ya sokwe au pomboo au mbwa? Binadamu lazima wawe na aina fulani ya kazi ya kipekee ambayo ni tofauti na sisi ni nani na nini kama wanadamu.

Aristotle, kama Wagiriki wengine wa kale, alifikiri kinachotutofautisha kama wanadamu ni uwezo wetu wa kufikiri. Sisi ni viumbe wenye mantiki. Tuna uwezo wa mawazo ya kimantiki na ya busara, na hiyo ndiyo inayotutofautisha na wanyama, na ni kwa kuzingatia hilo kwamba ni lazima tuelewe faida yetu kuu.

Kwa hivyo, hii ndiyo sababu Aristotle anafikia hitimisho kwamba maisha yetu bora, maisha ya furaha kwa wanadamu, ni maisha ya kutafakari, na kwa hilo, haimaanishi tu kukaa chini na kufikiria, kutafakari na kutafakari. Hapana, inaweza kuhusisha hilo mara kwa mara lakini maisha ya kutafakari, maisha ya akili, pia yana shughuli nyingi. Tunapaswa kushiriki kikamilifu katika kutumia akili na mawazo makini na makini kwa kila kitu tunachofanya, kwa ubunifu wenye tija, jinsi tunavyojenga vitu, jinsi tunavyopanga jamii, jinsi tunavyofanya udaktari, jinsi tunavyofundisha, jinsi tunavyoendesha biashara, yote yanapaswa kufanywa kwa njia ya busara na ya kutafakari iwezekanavyo.

Hayo ni maisha ya kutafakari. Hayo ni eudaimonia. Tukifanya vizuri, basi hayo ni maisha ya ustawi wa binadamu au kustawi.

Ili kuelezea hili kwa uwazi zaidi, ikilinganishwa na chaguzi zingine za maisha na njia zingine za maisha, Aristotle anatofautisha aina tatu za maisha na anabainisha ubora wa maisha ya kutafakari. Kwa kweli, Plato hufanya jambo lile lile katika Jamhuri yake. Ni mojawapo ya maeneo ambayo Plato na Aristotle wanakubaliana kwa moyo wote.

Wanatofautiana; hawakubaliani katika mambo mengi, lakini wanakubali kwamba kuna aina tatu za maisha zinazopatikana kwetu. Moja ni maisha ya starehe, ambapo mtu hutafuta raha hasa, hasa katika mfumo wa pesa, kupata utajiri, kwa sababu pesa zinaweza kununua aina zote za raha, kwa hivyo mtu ambaye amejitolea maisha ya raha atakuwa na hamu ya pesa na kuzipa kipaumbele kila wakati. Ninawezaje kupata pesa zaidi? Kwa njia hiyo naweza kununua raha zaidi.

Hayo ndiyo maisha ya starehe, na watu wengi hufuatilia hilo na kuishi maisha yao yote ipasavyo. Tatizo la aina hiyo ya maisha ni kwamba pesa ni njia tu. Sio mwisho yenyewe.

Haijalishi unapata pesa ngapi, hufurahii pesa hizo kwa ajili yake mwenyewe. Ni kwa sababu tu ya kile kinachoweza kukupatia. Aristotle anasema hiyo ni ishara kwamba hiyo sio faida kubwa kwa wanadamu.

Chochote kile ambacho sisi ni wazuri, hakiwezi kuwa njia tu ya mambo mengine. Na kwa kweli, kinachopaswa kukuchochea ni kutafuta kujua ni nini ninachotaka pesa hizi zote zinifikie. Lazima kuwe na kitu cha juu zaidi, kitu bora zaidi, kitu cha kudumu zaidi, chenye heshima zaidi kuliko dola hizi zote. Kwa hivyo, maisha ya kiongozi wa serikali ni aina mbadala ya maisha ambayo watu wengine wengi hufuata, na lengo ni heshima na sifa.

Watu wengi wana tamaa kubwa ya kuwa maarufu au kuheshimiwa na kuthaminiwa, kujulikana sana katika jamii yao, na katika siku za Aristotle, nadhani bado kwa kiasi fulani katika siku zetu, heshima ya kuwa kiongozi wa kisiasa ni kitu kinachowavutia watu wengi. Watu wengine hutafuta kazi ya burudani. Wanataka kuwa mwimbaji maarufu, mwanariadha maarufu.

Kwa hivyo, kuna aina nyingi tofauti ambazo kutafuta heshima na sifa kunaweza kuchukua, lakini tena, katika siku za Plato na Aristotle, hili lilionyeshwa zaidi katika maisha ya mwanasiasa. Lakini haijalishi ni aina gani, tunaweza kuona kwamba maisha ya mwanasiasa, maisha ya mtu anayepata heshima na sifa, pia yana dosari kwa sababu ni ya juu juu sana. Ikiwa faida yako unayotafuta inategemea maoni ya wengine kukuhusu, hiyo inaweza kupotea kwa urahisi sana.

Ni ya juu juu. Inategemea sana matakwa ya watu wengine. Na wakiamua kutokujali tena, hawataki kununua albamu zako tena, hawataki kukuona ukicheza tena, hawataki uingie ofisini tena, wanaweza kukuondoa.

Chochote kile ambacho mwanadamu ni kizuri, hakiwezi kutegemea sana matakwa na mapendeleo ya watu wengine. Kwa hivyo, aina hizo mbili za maisha hushindwa katika suala la kuwa aina ya maisha ambayo mtu huyafikiria kuwa bora. Hilo haliwezi kuwa zuri la mwisho kwa wanadamu ikiwa ni njia tu au ikiwa ni la juujuu.

Kwa hivyo kinachobaki ni maisha ya kutafakari ambapo mtu hutafuta hekima, maarifa, na ufahamu. Hilo ndilo lengo la maisha ya kutafakari: kupata hekima na maarifa. Ona kwamba lengo hilo maalum si njia tu. Ni zuri lenyewe.

Maarifa yenyewe yana thamani. Hekima yenyewe yana thamani. Pia ni ya vitendo sana, sivyo? Kwa maarifa, tunaweza kujenga majengo na ndege na kupata dawa zinazotibu magonjwa, na tunaweza kutengeneza nguo na kutengeneza sanaa.

Kuna mengi tunayoweza kufanya na maarifa tunayopata. Lakini pia ni ya thamani na ya thamani yenyewe. Kwa hivyo hiyo inaonyesha kuwa si njia tu ya kufikia lengo.

Na si ya juu juu tu pia. Haiwezi kuondolewa kwetu kwa urahisi kama heshima na sifa. Unapokuwa na hekima na maarifa halisi, hiyo ni yako.

Ni salama kwako. Labda hii ndiyo sababu methali, Mithali 4:7, inasema kwamba chochote unachofanya, hata kikugarimu kiasi gani, jipatie hekima na ufahamu. Hili linapaswa kuthaminiwa kuliko mengine yote.

Pata hekima na ufahamu. Tunapata amri hiyo si tu katika Mithali bali mahali pengine katika Maandiko—kutafuta hekima.

Hili ndilo lengo la mtu mwadilifu. Kwa hivyo, Aristotle na Plato wanaelekea kwenye jambo fulani hapa ambalo kwa kweli ni la kibiblia. Uzuri ni hekima na uelewa.

Kwa hivyo hapa kuna mbinu ya jumla ya Aristotle kuhusu maadili ya fadhila. Kwa kweli, lengo lake kuu linapokuja suala la nadharia ya thamani ni siasa na falsafa ya kisiasa. Aliona kitabu hiki, Maadili ya Nicomachean, kama aina ya mtangulizi wa siasa.

Au ujanja wa serikali. Siasa inaeleweka kwa maana bora zaidi. Namaanisha, inaweza kuwa neno chafu siku hizi.

Usizungumzie siasa wakati wa chakula cha jioni cha Shukrani. Usimfanye mjomba wako aendelee. Anazungumzia siasa kama ujanja wa serikali na wema unaojenga jamii ya kiraia yenye haki.

Hili ndilo tunalotaka sote. Hata kama tumekuwa na mijadala ya kisiasa, je, sote hatutaki jamii ya kiraia yenye haki? Ndiyo. Lakini ili kufikia hatua ambapo tunaweza kufanya hivyo, tunahitaji kufikiria kwa uwazi na kwa makini kuhusu maadili na jinsi tunavyopaswa kuishi kama watu binafsi.

Ni aina gani za tabia tunazopaswa kuwa nazo kama raia mmoja mmoja? Huwezi kuwa na jamii ya kiraia yenye haki bila angalau raia wenye maadili ambao wanaishi angalau na maadili machache maishani mwao. Wazo la telos, kama nilivyosema, ni muhimu sana kwa Aristotle.

Na yeye, tena, kama Plato na Socrates, alifikiri hii inapaswa kuwa mahali pa kuanzia kwa uchunguzi wetu kuhusu kila kitu tunachokichunguza. Tunauliza swali, kusudi, kazi, au lengo la kitu hicho ni nini? Na hilo ni kweli hasa hapa. Je, wema wa kibinadamu na wa kipekee ni upi? Na dhana ya wema inategemea sana hili.

Mtu au kitu kinapotimiza kazi yake, au kusudi lake, au lengo lake, tunasema ni kitu chema au mtu mwema. Ukiwa na kompyuta inayotimiza kazi yake, ni kompyuta bora, unaweza kusema kompyuta adilifu. Na hivyo ndivyo inavyowaendea wanadamu pia.

Na sisi si waadilifu tu kwa ujumla. Tunaonyesha ubora maalum, tunatumaini, kulingana na hali zetu za maisha. Kulingana na muktadha wako maalum ambapo unajikuta kama mwalimu, kama nesi, kama mwokaji, kama mtengenezaji wa vinara.

Sivyo? Ukifanya kazi katika ujenzi, au wewe ni kinyozi, au wewe ni daktari, wakili, una jukumu fulani la kitaaluma. Na hilo litaamua kinachohesabiwa kama, unajua, mtu mwema, unajua, kujaza nafasi iliyo wazi, wakili, daktari, mwalimu, chochote kile. Lakini pia tuna majukumu tofauti katika uhusiano wetu.

Mimi ni mjomba, kaka, mwana, baba, na mume. Nina majukumu mbalimbali muhimu ya uhusiano. Na ninajikuta katika hali maalum za maisha ambapo ninaitwa kutenda kwa njia fulani ambazo tunaweza kuziita fadhili, au ukarimu, au ujasiri.

Au tu. Kwa hivyo una hali hizi zote za maisha, miktadha, majukumu, na mahusiano ambayo yataathiri kile kinachohesabiwa kama mtu mwema. Au mtu mwema anayetenda kwa wema katika miktadha hiyo.

Kwa hivyo, fadhila zetu, fadhila za kibinadamu, huamuliwa na maana ya kufanya kazi vizuri ndani ya miktadha maalum ya maisha. Kuna aina mbili za msingi za fadhila au kategoria mbili kuu za fadhila. Moja ni ya kiakili, na nyingine ni ya kimaadili.

Sifa za kiakili huendelezwa kupitia mafundisho, kusoma, kufanya kazi za darasani, kusikiliza mihadhara, na kusoma kwa wingi. Unaweza kukuza aina zote za sifa za kiakili kwa kufanya hivyo tu, bila kufanya kitu kingine chochote. Unaweza kufahamu mada fulani kupitia masomo na maelekezo.

Lakini maadili mema si hivyo. Huwezi kukuza maadili mema kwa kusoma vitabu tu, hata kama ni vitabu vya kutia moyo kuhusu mifano mizuri ya maadili. Haijalishi ni vitabu vingapi ninavyosoma kuhusu Mama Teresa, Athanasius, Nelson Mandela, na Martin Luther King, sivyo? Taja mtu mwenye sifa za kupendeza au za wema.

Haitatasha kusoma tu kuhusu maisha yao. Kusoma wasifu wao binafsi. Kuna mambo fulani unayohitaji kufanya ili kukuza sifa zinazofanana.

Kwa hivyo wema wa maadili huja kupitia mafunzo, mazoezi ya makusudi, na ukuzaji wa tabia njema. Hii ni kama mafunzo katika sanaa, muziki, au mafunzo katika riadha. Unawezaje kuwa mchezaji mzuri wa mpira wa kikapu? Je, ni kwa kusoma vitabu kuhusu Larry Bird na Magic Johnson tu? Na LeBron James na James Harden, wachezaji wazuri wa mpira wa kikapu? Je, hilo litafanya hivyo? Hapana, unahitaji kufanya mazoezi.

Unahitaji kutoka nje na mpira na kufanya mazoezi, mazoezi ya kupiga pasi, mazoezi ya kurusha mpira bila malipo, na mazoezi ya kupiga risasi. Fanya mambo yote unayohitaji kufanya ili, kwa njia ya vitendo, kukuza ujuzi huu wa mpira wa kikapu. Hakika, inasaidia kusoma, sivyo? Unaweza kujifunza kuhusu kile wachezaji tofauti walifanya katika kazi zao ili kuboresha.

Lakini jambo kuu unalohitaji kufanya ni kufanya mazoezi ya fadhila kwa njia ile ile. Utakuwaje mpiga piano bora? Kusoma hakika husaidia, lakini unahitaji kufanya mizani yako mara kwa mara na tena na tena na tena. Kwa hivyo, Aristotle anasema kwamba ili kuwa mtu jasiri zaidi, mtu mwenye haki zaidi, mtu mkarimu zaidi, unahitaji kuonyesha aina hizi maalum za tabia njema katika vitendo halisi.

Unahitaji kukuza tabia njema za maadili kwa kufanya matendo mema mara kwa mara. Kwa hivyo, kuna msisitizo mkubwa juu ya mazoea. Tunahitaji kujizoeza, tuseme, tabia za ukarimu kwa kufanya mambo ya ukarimu.

Mimi na mke wangu, mapema katika ndoa yetu, tuligundua kwamba hakuna hata mmoja wetu aliyekuwa mkarimu kama tulivyotaka kuwa. Na si kwamba tulikuwa wachoyo sana au wenye tamaa, bali tulihisi tu kwamba tunahitaji kukuza sifa hii. Na kwa hivyo, tulianza, unajua, tuliifanya iwe desturi ya kawaida kwamba tungetoa zawadi kwa ukarimu wakati mhudumu amekuwa na adabu angalau.

Hasa kama walituona tukisali kabla ya mlo, ni jambo tofauti kurekebisha. Ni tabia mbaya, watu wengi wa dini wakiwa, unajua, maskini wa kutoa zawadi. Kama tungeonekana tukisali kwenye mlo, hiyo ilitufungia angalau bakshishi ya 15%.

Lakini ikiwa, pamoja na hayo, huduma ilikuwa nzuri angalau, kama si nzuri, tungependa kuitoa zaidi ya hapo. Na hiyo ni aina tu ya mazoezi na maendeleo ya tabia hii ya ukarimu. Kwa hivyo, hii ndiyo aina ya kitu ambacho Aristotle anazungumzia.

Unajua, unatenda wema kimakusudi, na hatimaye, utazidi kuwa aina fulani ya sifa ya tabia. Unafanya hivi kwa miaka mingi, na hatimaye, unakuwa aina ya mtu mkarimu. Inakuwa sehemu ya tabia yako.

Na hivyo, inafaa kwa sifa zingine zote pia. Kutenda kwa wema, kwa kawaida, hatimaye, watu watasema, oh, huyo ni mtu mkarimu. Kutenda kwa ujasiri katika miktadha mbalimbali mara kwa mara, hatimaye, unakuwa mtu jasiri.

Kwa hivyo, maadili huja kupitia mafunzo. Jambo lingine ambalo Aristotle anabainisha kuhusu maadili ni kwamba huwa, angalau, maadili mema, alisema, katikati kati ya mambo mabaya sana. Maadili mengi mema ni wastani kati ya maovu mawili.

Kwa hivyo, fikiria jedwali hili la fadhila, ambazo ni miongoni mwa zile 15 hivi ambazo Aristotle anazichunguza kwa undani katika Maadili yake ya Nicomachean. Kwa hivyo, una muktadha fulani, kama hatari, uko katika hali hatari, na kuna mambo mazuri ambayo yanahitaji kufanywa ambayo yatakuhitaji kufanya jambo fulani. Hilo litakuhitaji ujiweke katika hatari fulani.

Unaweza kukosea upande wa upungufu au upande wa ziada. Kwa upande wa upungufu, uovu ni woga. Unaweza kuwa mwoga na kuepuka hatari kabisa.

Au, kwa upande wa kupita kiasi, unaweza kuwa mjinga. Katika muktadha wa kijeshi, kuna hali nyingi ambapo kazi iliyopo itahitaji ujasiri. Utakuwa katika hatari, labda kifo.

Mwoga anasema sifanyi hivyo. Naam, afisa wako mkuu amekuambia ufanye hivyo. Sitaki. Ninaogopa.

Huyo ni mwoga. Mtu mjinga anasema, twende, niko tayari sasa. Naam, tunahitaji kupanga hili kwa makini.

Kuna mambo muhimu ya kimkakati. Sijali. Twende tu. Twende tu.

Huo ni upumbavu. Mtu jasiri anajua, sawa, tutafanya mazoezi kwa ajili ya hili; ni hatari, lakini tutafanya hivi kwa usahihi. Na tutacheza kwa usalama iwezekanavyo, jambo ambalo linaendana na kutimiza misheni.

Kwa hivyo huo ndio ujasiri. Ni wastani kati ya mambo yaliyokithiri, mambo yaliyokithiri ya woga na upumbavu. Katika muktadha wa raha, hutaki kuwa mjinga na kuepuka raha zote.

Lakini hutaki kuwa mzembe pia, mtu ambaye anajishughulisha tu na anasa. Kiasi ni wastani kati ya mambo hayo yaliyokithiri. Linapokuja suala la mali, hutaki kuwa mchoyo.

Lakini hutaki kuwa mtoaji wa ajabu pia, kama John Paul Sartre, ambaye hakuwa na wazo lolote la pesa. Na unaenda kwenye mgahawa na kunywa vikombe vichache vya kahawa, kisha unaacha bili nyingi kwenye meza ya mgahawa. Na nina uhakika mhudumu wake alifurahi kuona hilo, lakini, unajua, haikuwa nzuri kwa fedha zake binafsi.

Ilikuwa jambo zuri kwake; aliandika vitabu vingi vilivyouzwa vizuri. Watu wengi, wanapopambana hapa kwa ukarimu, ni upande wa ubakhili kama vile watu wengi wanavyopambana linapokuja suala la ujasiri upande wa woga.

Tunaelekea kutaka kujilinda, na kwa sababu hiyo, unajua, tutafanya makosa katika mwelekeo fulani. Lakini nadhani baadhi ya watu ni wapumbavu. Naam, najua baadhi ya watu wanafanya hivyo.

Wakati mwingine, kuna wapanda milima wakubwa, wapandaji wa miamba, ambao huanguka na kufa kwa sababu hawakuchukua tahadhari zinazofaa. Watu wengi wamekufa wakiwa wajinga. Na nadhani baadhi ya watu wamejiweka katika hali mbaya wakiwa wazuri katika kutoa kwao.

Tunataka kufikia ubaya mwema hapa. Maoni ya umma, hatutaki kuwa wajinga, lakini hatutaki kuwa wapumbavu. Kuna fahari fulani nzuri ambayo tunapaswa kulenga.

Burudani, hutaki kuwa mkorofi. Hutaki kuwa mkorofi. Hayo ni maovu ambayo, kama si hatari, angalau yanakera.

Umewahi kuwa karibu na mtu na anachofanya ni utani tu? Hawajawahi kuwa wakweli. Huo ni upuuzi mtupu. Lakini watu wakorofi, unajua, ni wachovu, na wanakera kwa njia yao wenyewe.

Mtu mjanja anajua jinsi ya kuunda aina ya ucheshi na kuongeza ladha kwenye mazungumzo na uhusiano na, unajua, baadhi ya maneno ya kuchekeka, vichekeka, uchunguzi wa kichekeka. Huo ndio ubaya, ubaya wa wema tunaopaswa kulenga. Na kisha, hatimaye, linapokuja suala la hisia, hutaki kuwa mwoga, lakini hutaki kuwa bila aibu pia.

Unataka kuonyesha unyenyekevu fulani. Na kwa njia, katika utamaduni usio na aibu kama wetu kwa njia nyingi, kile ambacho ni unyenyekevu kitaonekana kuwa cha aibu kwa watu wengi. Kwa hivyo, jambo lingine tunaloweza kuzungumzia ni jinsi kupita kiasi na mapungufu fulani ndani ya utamaduni fulani yanavyoweza kufanya sifa fulani zionekane kama maovu.

Na nadhani kwa njia nyingi katika utamaduni wetu leo, fadhila nyingi za Kikristo zinaonekana kama maovu kwa watu wengi kwa sababu utamaduni wetu ni mbaya sana kwa njia mbalimbali. Vyovyote vile, hiyo ni ladha tu ya jedwali la fadhila la Aristotle na jinsi anavyozichambua kama njia za fadhila kati ya mambo mabaya kupita kiasi. Kipimo kingine muhimu cha kukuza fadhila ya maadili ni mifano ya maadili.

Ingawa haitoshi katika ukuaji wa wema kusoma tu kuhusu watu wema, inasaidia. Hata hivyo, kinachosaidia zaidi ni kuishi mbele ya mtu ambaye ni mtu mwema, ambaye ni mfano wa sifa fulani. Tunaweza kufikiria kuhusu mifano ya kila aina ya watu wema kutoka historia, lakini fikiria kuhusu watu katika maisha yako mwenyewe.

Labda mtu ambaye amekushauri au angalau ameishi mbele yako kwa njia ya kuangazia au kuonyesha sifa fulani kwako ambazo zinakutia moyo sana. Na unasema, wow, nataka kuwa kama mtu huyo. Nataka kuonyesha sifa hiyo kama wao wanavyofanya.

Hii inasaidia sana katika maisha yetu ya maadili tunapokuza maadili sisi wenyewe. Maadili pia yanahitaji kueleweka katika muktadha wa masimulizi ya kibinafsi na watu ndani ya jamii. Hilo ni jambo muhimu katika maadili ya maadili.

Mtaalamu wa maadili ya fadhila wa kisasa zaidi, Alistair MacIntyre , kwa kweli alikuwa mstari wa mbele kuongoza ufufuo huu au uamsho katika maadili ya fadhila baada ya kuchapishwa kwa kitabu chake, *After Virtue*, mnamo 1981. Anaweka msisitizo mkubwa sana kwenye simulizi na jamii, jamii za wenyeji, na hadithi. Na ni mtazamo tofauti kuhusu maadili ya fadhila ambao nadhani ni muhimu sana.

Jinsi majukumu yetu mahususi ndani ya jamii tunazojikuta nazo yanavyofanana na wahusika katika hadithi. Uelewa wetu kuhusu sisi wenyewe, pamoja na watu wengine, umeundwa sana au unaweza kupangwa kulingana na jukumu tunalocheza katika simulizi fulani. Jukumu tunalolenga kutimiza ndani ya hadithi hii.

Ni hadithi ya maisha yangu au hadithi yangu ndani ya jamii au taasisi hii, ambayo inajaribu kufikia mambo fulani. Hilo linaweza kutusaidia kuelewa na kukuza na kuboresha zaidi aina za fadhila tunazolenga kuonyesha katika maisha yetu. Sawa, kwa hivyo maadili ya fadhila.

Tunatumaini, ni dhahiri kwamba kuna ufahamu mwingi hapa na msukumo kwa ajili ya maisha ya maadili na kufuata mema kama Wakristo katika jamii zetu na katika jamii yetu. Motisha hii ya maadili ambayo maadili ya maadili hutoa ni mojawapo ya nguvu kubwa za maadili ya maadili. Hasa, kutoka kwa mtazamo wa Kikristo, wazo hili la mafunzo kwa ajili ya maadili ni kitu ambacho, hata tukisoma Agano Jipya, tunasoma maandiko kwa ujumla; ingawa kuna msisitizo juu ya mafunzo hai kwa ajili ya maadili, ni rahisi kukosa.

Lakini Paulo anazungumzia hili katika sehemu kadhaa. Katika 1 Wakorintho 9 anazungumzia hili, mistari ya 24 hadi 27. Paulo anabainisha kwamba watu wanaofanya mazoezi kwa ajili ya michezo ya Olimpiki hufanya hivyo kwa nidhamu na nguvu nyingi.

Wanajizoeza kwa ajili ya taji ambayo haitadumu, anasema. Lakini sisi, kama Wakristo, tunajizoeza kwa ajili ya kitu ambacho kina matokeo ya milele. Kwa hivyo, tunapaswa kujitolea zaidi kiasi gani katika kujizoeza kwa ajili ya utauwa? Anasema kitu kama hicho katika 1 Timotheo 4:7 na 8 hapo ndani, kwamba tunapaswa kujizoeza kuwa wacha Mungu.

Na hiyo ina maana kwamba tunapaswa kufanya mazoezi tunayoyaita nidhamu za kiroho. Unajifunzaje kwa ajili ya utauwa? Naam, unaomba kwa njia ya nidhamu. Unasoma maandiko, kwa matumaini kwa njia ya nidhamu.

Unafunga. Unatafakari. Unaabudu.

Unajizoeza upweke mara kwa mara, kukiri, na kujisalimisha. Una nidhamu hizi zote za kiroho ambazo tunazo ili kuzifundisha kuwa wacha Mungu. Baadhi yake zinalenga kumkaribia Mungu, kama vile ibada na maombi.

Wengine huzingatia kujinyima, kama vile upweke na kufunga. Baadhi huzingatia kujenga msingi wetu wa maarifa, masomo, na kutafakari. Lakini nidhamu zote za kiroho zinakusudiwa kukuza sifa fulani za tabia ndani yetu, kutukuza katika utakatifu, na kutuleta katika ushirikiano wa karibu zaidi na kazi ya roho.

Hupati wazo la aina hii kutoka kwa Kant au Mill, Bentham, au wananadharia wa mikataba ya kijamii, ambao hawazingatii hili. Lakini katika maadili ya fadhila, hasa katika Aristotle, lakini pia kwa wengine, kuna msisitizo juu ya malezi ya maadili kupitia mazoea na nidhamu. Ni mada kuu hapa.

Na hilo ni jambo ambalo, kama Wakristo, tunahitaji kuthibitisha. Hakuna ushahidi kwamba Aristotle aliwahi kusoma kitabu chochote cha Agano la Kale. Na aliishi yapata karne nne kabla ya Agano Jipya.

Kwa hivyo, anafikia hili tu, unajua, kifalsafa. Anaona faida ya mafunzo ya kuwa mwema. Na kwa njia fulani, inaendana kikamilifu na kile Mtume Paulo anachozungumzia katika barua zake.

Pia kuna mashaka fulani kuhusu wazo la kutoegemea upande wowote ambalo linakubaliwa na wanafalsafa kama Kant, Bentham, na Mill. Kwamba tunapaswa kuwa wasioegemea upande wowote wakati wa kufanya maamuzi ya kimaadili. Maadili ya fadhila ya Aristotle, pamoja na msisitizo wote juu ya mahusiano na nafasi yako katika jamii, ambapo unajaliwa kwa njia ya kipekee na wasiwasi maalum ulio nao kwa wanafamilia na marafiki na kadhalika.

Yeye ni mkweli kuhusu hili. Angesema kwamba ni sawa kuonyesha upendeleo. Kwa wale wanaotumia huduma, si sana.

Vivyo hivyo kwa Kant. Hebu fikiria hali hii. Uko kwenye mtumbwi na watu wawili.

Daktari bingwa wa saratani ambaye anajua tiba ya saratani lakini hajamwambia mtu yeyote. Amekuwa akifanya utafiti huu peke yake. Amegundua jinsi saratani inavyoweza kuponywa.

Kama sherehe, anaamua kwenda kwenye safari hii ya mtumbwi pamoja nawe. Na pamoja na mama yako. Kwenye mtumbwi, ni wewe, daktari wa saratani unayejua tiba ya saratani, na mama yako.

Unaelekea Mto Arkansas. Unafurahia sana. Wakati wa mazungumzo yako, unajifunza kwamba mtaalamu huyu wa saratani hawezi kuogelea.

Hilo linakusumbua kidogo. Kisha unajikuta kwamba mama yako pia hawezi kuogelea. Labda unajua inaelekea wapi sasa.

Mnaposhuka mtoni, sauti ya maji yanayotiririka inazidi kuongezeka. Kisha inawajia nyote kwa wakati mmoja. Tunaelekea kwenye maporomoko ya maji.

Kisha unakumbuka, oh ndio, kuna maporomoko haya makubwa sana katika Mto Arkansas. Ni kama futi 50. Loo, tumezama.

Tutazama, kwa kweli. Nifanye nini? Naam, uko karibu sana na maporomoko ya maji kwa wakati huu kiasi cha kutoweza kutoka na kuweza kuwaokoa mama yako na daktari wa saratani. Lakini lazima umwokoe angalau mmoja wao.

Wewe ni mwoegeleaji mzuri. Hata hivyo, wewe si mtu wa ajabu. Unaweza kumwokoa mmoja tu.

Utamwokoa nani? Utamwokoa Mama? Unampenda Mama, lakini hajui tiba ya saratani. Anazidi kuishi kwa miaka mingi. Au utamwokoa daktari wa saratani ambaye anajua tiba ya saratani na anaweza kuokoa mamilioni ya maisha? Unafanya nini? Jibu la mtaalamu wa matumizi liko wazi.

Lazima umuokoe daktari wa saratani. Samahani, mama. Nakupenda, lakini.

Na vivyo hivyo kwa Kantian, labda. Angalau si wazi kuhusu maadili ya Kantian kwamba ni sawa kumwokoa Mama. Je, unaweza kulifanya hilo kuwa la ulimwengu wote? Labda.

Labda sivyo. Kwa Aristotle, ni wazi kabisa. Unaokoa nani? Mama yako.

Kwa nini? Kwa sababu yeye ni mama yako. Yeye ni mama yako. Ana uhusiano maalum na wewe.

Na, unajua, inafaa kabisa kutenda kulingana na mwelekeo huo. Hilo ni jambo ambalo Kant, kwa njia, tena, angefanya haja kubwa na kuiepuka, akitenda kulingana na mwelekeo huo ili kumwokoa Mama. Aristotle anasema ni sawa kabisa.

Mwokoe mama yako. Kwa hivyo, nadhani inaendana vyema na mawazo yetu kuhusu hili. Ni sawa kumwokoa mama yako.

Angalau ni sawa kumwokoa kinyume na daktari wa saratani. Kitu ambacho, unajua, baadhi ya nadharia hizi zingine za maadili haziwezi kueleza. Kwa maneno mengine, ni sawa kuwa na upendeleo.

Hilo linaloitwa wazo la kutoegemea upande wowote. Labda ni wazo katika miktadha fulani lakini si katika mingine. Kwa hivyo hilo ni nguvu ya maadili mema.

Lakini pia kuna matatizo. Tatizo moja kubwa kuhusu maadili mema ni kwamba hayazingatii matendo sahihi. Au wajibu.

Hakuna nafasi halisi ya wajibu katika nadharia hii. Inafanya kazi nzuri ya kutuambia ni aina gani za sifa za tabia zinazofaa, lakini hatuna msingi wa wajibu na wajibu. Hilo limepuuzwa kabisa na maadili ya wema.

Hili ndilo tendo sahihi unalopaswa kufanya na kwa nini unapaswa kufanya hivyo katika hali fulani. Na kisha una tatizo jingine, tatizo la mgongano wa maadili, linalojitokeza tunapofikiria ni ipi kati ya fadhila hizi mbili inayoonekana kuelekeza katika pande tofauti tunazopaswa kuonyesha. Wakati mwingine, mke wangu ananiuliza, ninaonekanaje? Siku nyingi, kwa bahati nzuri, jibu ni rahisi sana.

Naweza kuwa mkweli na mkweli na kusema, mpenzi, unaonekana mzuri. Lakini labda ana nywele mbaya siku hiyo. Au labda mimi si shabiki wa mavazi au kundi hilo.

Naam, nataka kuwa mkarimu. Labda naweza kuona kwamba hana hamu ya kutoa maoni ya kukosoa kama, sijui, sketi hiyo inakufanya uonekane mchafu kidogo. Kwa hivyo, nataka kuwa mkarimu lakini nataka kuwa mkweli pia.

Haijabainika wazi kutoka kwa Baraza la Aristotle ni jibu gani bora kwa Maadili ya Uadilifu. Kuna tangazo la hivi karibuni la kampuni ya bima ambapo ni Abraham Lincoln na mkewe, Mary Todd, na limefanywa kwa njia ambayo inaonekana kama picha halisi. Ni nyeusi na nyeupe.

Ni nadra sana, kana kwamba walikuwa na uwezo wa kupiga picha katika miaka ya 1860. Kwa vyovyote vile, Mary Todd anasema, je, gauni hili linanifanya nionekane mnene? Bila shaka, ni mnene kidogo hapo. Yupu Honest Abe.

Hawezi kujibu swali. Anakasirika kwa sababu hataki kujibu swali, lakini yeye ni Mkweli Abe, baada ya yote. Jambo bora analoweza kufanya ili kuepuka hisia za mkewe ni kutojibu jibu sahihi.

Bila shaka, jibu la kweli ni, ndiyo, unaonekana mnono katika hilo kwa sababu wewe ni mnono. Hata hivyo, linapokuja suala la Maadili ya Uadilifu, hatuna algoriti au njia ya kubaini ni lini sifa fulani inapaswa kushinda nyingine, na hiyo itakuwa kikomo dhahiri cha Maadili ya Uadilifu pia. Kwa hivyo, kama nadharia hizi zingine zote , Maadili ya Uadilifu ni imara katika mambo fulani lakini kisha dhaifu katika mengine ambapo tunaona inahitaji msaada, inahitaji aina fulani ya nyongeza kutoka kwa mawazo na nadharia zingine za maadili.

Kwa hivyo, hiyo ndiyo Maadili ya Wema.

Huyu ni Dkt. James S. Spiegel katika mafundisho yake kuhusu Maadili ya Kikristo. Hii ni kipindi cha 6 kuhusu Maadili ya Wema.